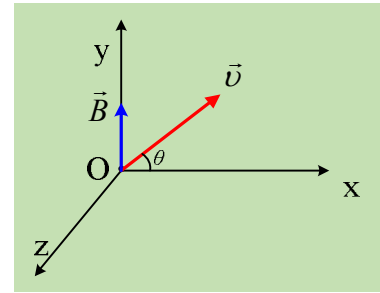

Το μαγνητικό πεδίο και η έλικα

Ένα σωματίδιο μάζας $m=10^{-15}\text{kg}$ και φορτίου $q=10^{-12}\text{C}$ εκτοξεύεται κάποια στιγμή $t=0$, με ταχύτητα $v=100\text{m/s}$, από το σημείο O , όπως στο σχήμα, μέσα σε ένα ομογενές μαγνητικό πεδίο, έντασης $B=1\text{T}$. Λαμβάνοντας ένα τρισσορογώνιο σύστημα αξόνων xyz , η ένταση του πεδίου βρίσκεται στον άξονα y , ενώ η ταχύτητα βρίσκεται στο επίπεδο xOy , σχηματίζοντας γωνία θ με τον άξονα x , όπου $\eta\mu\theta=0,6$ και $\sigma\upsilon\nu\theta=0,8$.

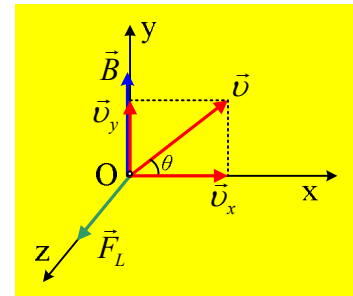
- i) Να σχεδιάσετε την δύναμη που ασκείται από το μαγνητικό πεδίο στο σωματίδιο, την στιγμή $t=0$ και να υπολογίσετε το μέτρο της.
- ii) Να υπολογίσετε την ακτίνα και να προσδιορίσετε το κέντρο της κυκλικής τροχιάς, πάνω στην οποία αρχίζει να κινείται το σωματίδιο, τη στιγμή $t=0$.
- iii) Ποια χρονική στιγμή t_1 το σωματίδιο ολοκληρώνει μια περιστροφή; Να υπολογιστεί η μετατόπισή του την στιγμή αυτή.

Απάντηση:

- i) Αναλύουμε την ταχύτητα σε δυο συνιστώσες, μια στην διεύθυνση Ox και μια στην Oy , όπως στο σχήμα. Για τα μέτρα των δύο συνιστωσών έχουμε:

$$v_x = v \cdot \sigma\upsilon\nu\theta = 100 \cdot 0,8 \text{m/s} = 80 \text{m/s} \text{ και}$$

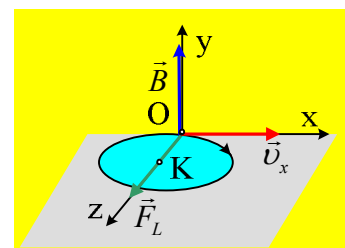
$$v_y = v \cdot \eta\mu\theta = 100 \cdot 0,6 \text{m/s} = 60 \text{m/s}.$$

Εξαιτίας της συνιστώσας v_y της παράλληλης στην ένταση του μαγνητικού πεδίου, το σωματίδιο δεν δέχεται κάποια δύναμη, συνεχίζοντας να κινείται ευθύγραμμα και ομαλά στην διεύθυνση y . Εξαιτίας της v_x η οποία είναι κάθετη στην ένταση, ασκείται στο σωματίδιο δύναμη Lorentz, κάθετη στην v και στο B , άρα στην διεύθυνση του άξονα z , που με την βοήθεια του κανόνα των τριών δακτύλων, βρίσκουμε να έχει φορά, όπως στο σχήμα. Για το μέτρο της έχουμε:

$$F_L = B|q|v \cdot \eta\mu(90^\circ - \theta) = Bqv_x = 1 \cdot 10^{-12} \cdot 80 \text{N} = 8 \cdot 10^{-11} \text{N}$$

- ii) Αν το σωματίδιο είχε μόνο την ταχύτητα v_x (την ταχύτητα εξαιτίας της οποίας δέχεται δύναμη Lorentz) θα εκτελούσε κυκλική τροχιά στο επίπεδο xOz , με την δύναμη Lorentz να είναι η κεντρομόλος. (Αν θεωρήσουμε ότι ο άξονας Oy είναι κατακόρυφος, η κυκλική τροχιά βρίσκεται σε ένα οριζόντιο επίπεδο, κάθετο στο επίπεδο της σελίδας, με γκρι χρώμα). Το κέντρο της κυκλικής τροχιάς θα είναι ένα σημείο K του άξονα Oz , ενώ η ακτίνα της τροχιάς (KO) θα είναι ίση:

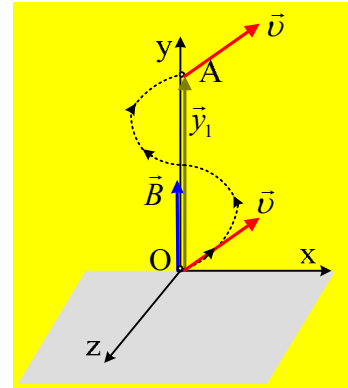
$$R = \frac{mv_x}{qB} = \frac{10^{-15} \cdot 80}{10^{-12} \cdot 1} m = 0,08m = 8cm$$

iii) Το σωματίδιο ολοκληρώνει μια περιστροφή σε χρόνο μιας περιόδου:

$$t_1 = T = \frac{2\pi m}{qB} = \frac{2\pi \cdot 10^{-15}}{10^{-12} \cdot 1} s = 6,28 \cdot 10^{-3} s = 6,28ms$$

Αλλά εξαιτίας της ταχύτητας v_y , το σωματίδιο κινείται με σταθερή ταχύτητα στην κατακόρυφη διεύθυνση, στην διεύθυνση του άξονα y , οπότε η κυκλική τροχιά μετατρέπεται σε **ελικοειδή**. Έτσι σε χρόνο ίσο με την περίοδο, το σωματίδιο έχει ολοκληρώσει μια περιστροφή, οπότε βρίσκεται ξανά σε σημείο του άξονα y , στο σημείο A, ενώ η ζητούμενη μετατόπιση, το διάνυσμα $\vec{y}_1$, έχει μέτρο ίσο με το «βήμα της έλικας»:

$$y_1 = \beta = v_y \cdot T = 60 \cdot 6,28 \cdot 10^{-3} m \approx 0,38m$$

dmargaris@gmail.com